

OHJAUSMALLI TUKIOPINTO-OHJAUKSEEN

Tukea tarvitsevien oppilaiden joukko on moninainen ja nuori voi tarvita tukiopinto-ohjausta, vaikka opiskelee oman luokkansa mukana. Ohjausmallin avulla voidaan tarjota nuorille yksilöllistä tukea peruskoulun onnistuneeseen loppuunsaattamiseen ja nivelvaiheen sujuvaan ylittämiseen. Mallissa korostuu ohjauksen ja erityisopetuksen yhteistyö ja jaettu asiantuntijuus.

LISÄOHJAUKSEN TARVE - KOULUNKÄYNNIN TILANNE HAASTAA - EPÄSELVÄ KUVA TULEVAISUUDESTA - NÄKÖALATTOMUUS

Ohjausmalli on tarkoitettu erityisen tuen oppilaiden ohjaukseen. Sitä voidaan hyödyntää myös niiden oppilaiden kohdalla, jotka eivät ole erityisen tuen piirissä, mutta tarvitsevat vahvempaa ohjauksellista tukea oman suunnan löytämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun (tukiopinto-ohjaus).

LÖYDÄ

1. Tunnistaminen

Kuka hyötyy tukiopinto-ohjauksesta? - Tukiopinto-ohjauksen aloittaminen - Ohjaustarpeen arviointi

Ohjausmenetelmiä:

Koulun ohjaussuunnitelma, keskustelu koulussa, yksilöllisen ohjaustarpeen arviointi

2. Yhteyden luominen nuoreen

Vuorovaikutuksen luominen - Luottamuksen rakentaminen - Psykologinen turvallisuus - Ohjausprosessiin liittyminen

Ohjausmenetelmiä:

arvostava dialogi, empaattinen ja emotionaalinen kohtaaminen koulun arjessa, jalkautuminen sinne missä nuoretkin ovat. "Olen sinua varten", "Olen kiinnostunut sinusta"

3. Oppilaan kohtaaminen yksilöohjauksessa

Kiinnostuksen kohteet elämässä ja koulussa - Vahvuudet, haasteet ja voimavarat - Tulevaisuuden unelmat ja suunnitelmat

Ohjausmenetelmiä:

tehtävät ja harjoitukset, ohjauskeskustelut, opintojen/opiskelun ohjaus, tiedon antaminen

PYSÄHDY

TUTUSTU

LAAJENNA

SUUNTAA

TAVOITTELE

VALMISTAUDU

4. Oppilaan kokonaistilanne

Koulunkäytökyvyn ja toimintakyvyn arviointi – Erityisopettajan kanssa
tehtävä yhteistyö – Tukitoimien suunnittelu oppilaalle ja perheelle –
Kodin tuki

Ohjausmenetelmiä:

Yhteistyö erityisluokanopettajan ja koulusosionomin kanssa,
konsultointi oman oppilaitoksen sisällä ja ennakoiva yhteistyö
huoltajien kanssa

5. Tulevaisuuden suunnan kirkastaminen

Opinnoissa edistyminen – Itsetuntemuksen ja minäpystyvyyden
vahvistaminen – Konkreettinen kokeminen, näkeminen ja tekeminen

Ohjausmenetelmiä: vertaisryhmätoiminta, oppilaitosvierailut,
koulutuskokeilut, TET/AmisTET, avoimet ovet, lähikoulu- ja
työelämäyhteistyö, kokemusasiantuntijat, oppilaiden ja
huoltajien yhteiset jatko-opintoillat, koulutusmessut, Tandem-
opinnot, nuorisotyön ja koulun kiinteä yhteistyö

6. Jatko-opintosuunnitelma

Valintojen tekeminen – Siirtymäsuunnitelma – Opintoja
mahdollistavat palvelut ja tukitoimet

Ohjausmenetelmiä: tutustuminen uuteen kouluun ja toisen
asteen opiskelumenetelmiin, ohjauskeskustelut,
verkostoyhteistyö, siirtymäsuunnitelma, siirtyneiden opiskelijoiden
mentorointi

7. Siirtyminen opintoihin

Oppilaitosten välinen yhteistyö – Siirtotiedot – Saattaenvaihto –
Nivelvaiheen opinnot – Muut opinnot

Ohjausmenetelmiä: nivelvaiheen ohjaajien hyödyntäminen
opintojen aloitusvaiheessa, siirto-HOJKS-asiakirjat,
tiedonsiirtopalaverit, ohjauskeskustelut uudessa oppilaitoksessa,
moniammatilliset ja seudulliset työryhmät, eri koulutusasteiden
opinto-ohjaajien säännölliset yhteistyötapaamiset,
jälkiohjausyhteistyö, yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa

1. Tunnistaminen

Ensin on arvioitava, kuka tai ketkä oppilaista tarvitsevat lisäohjausta. Tukiopinto-ohjaukseen voi ohjautua esimerkiksi oman luokanvalvojan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan tai vaikkapa huoltajan aloitteesta. Yhteinen keskustelu paikantaa yksilöllisen ohjaustarpeen ja taustalla vaikuttavia syitä. Ohjausprosessi alkaa ohjaustarpeita vastaavien toimenpiteiden suunnittelusta ja laajuudesta. Ohjaustarve voi toisinaan kohdentua oppilaan lisäksi myös hänen kasvuympäristöönsä, jolloin perhettä voidaan ohjata heille sopivien palvelujen piiriin. Tärkeää on, että ohjaustarpeen tunnistamisen prosessi löytyy koulun omasta ohjaussuunnitelmasta ja tehdään yhteistyössä moniammatillisen verkoston kanssa.

2. Yhteyden luominen nuoreen

Ohjaussuhteen perustana on luottamuksen rakentuminen nuoren ja ohjaavan aikuisen välille. Luottamus rakentuu ajan, aidon kiinnostuksen ja arkisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Tällä tarkoitamme esimerkiksi kohtaamista koulun arjen vuorovaikutustilanteissa (juttelua välitunnilla, kuulumisten kysymistä, kontaktin ottamista ja saamista). Kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen luo psykologista turvallisuutta ja lisää osallisuuden kokemusta. Ohjaajalta tarvitaan herkkyyttä havaita, milloin oppilas on valmis liittymään ohjausprosessiin. Empaattinen ja emotionaalinen kohtaaminen on erityisen tärkeää, kun oppilas tulee uuteen kouluun tai opiskelussa tulee keskeytyksiä. Huoltajien ottaminen mukaan ohjausprosessiin luo pohjaa tulevalle yhteistyölle, jota on ylläpidettävä yksilökohtaisin menetelmin nivelen toiselle puolelle.

3. Oppilaan kohtaaminen yksilöohjauksessa

Yksilöohjauksessa on mahdollisuus tutustua nuoreen, hänen elämäntilanteeseensa ja kiinnostuksen kohteisiinsa. On tärkeää selvittää, mistä nuori unelmoi ja mitkä asiat ovat hänelle tärkeitä. Ohjauksen keskiössä ovat nuoren omat toiveet ja vahvuudet, mutta myös nuorta haastavat asiat. Nuorelle tärkeät asiat ja voimavarat voivat löytyä myös koulun ulkopuolelta ja sieltä löytyvä osaaminen voi viitoittaa tietä tulevaisuuteen. Yksilöohjauksessa nuoren tavoitteet ohjaukselle alkavat löytyä omista kiinnostuksen kohteista käsin. Realistisen tulevaisuuden suunnitelman rakentamiseksi nuorta tulee auttaa näkemään todelliset mahdollisuutensa sekä tiedostamaan esteet, jotka voivat olla omien toiveiden tiellä (esim. opintomenestys). Ohjaaja toimii peilinä nuorelle tämän pohtiessa elämänsä suuntaviivoja ja seuraavia askelmia. Konkretisoinnin kautta toiveet voivat muotoutua uudelleen ja vierelle voi löytyä myös uusia unelmia.

4. Oppilaan kokonaistilanteen kartoittaminen

Kokonaistilanteen kartoittamiseksi on selvitettävä oppilaan koulunkäynnin edellytykset (koulunkäyntikykyisyys). Koulunkäyntikyvyllä tarkoitetaan oppilaan koulunkäyntiin vaikuttavaa toimintakykyä. Esteet koulunkäynnin sujumiselle voivat löytyä myös koulun ulkopuolelta, jolloin tarvitaan laaja-alaisempaa näkemystä toimintakyvystä. Näin saadaan näkyväksi koulunkäyntiin vaikuttavia haasteita sekä vahvuuksia. Yhteiseen keskusteluun osallistuvat oppilaan huoltajien ja opettajan lisäksi ne ammattilaiset, jotka osallistuvat oppilaan arkeen. Yhteistyö erityisopettajan kanssa mahdollistaa tarkoituksenmukaisen ja oikea-aikaisen tuen suunnittelun. Kodin tuki oppilaan tulevaisuuden suunnitteluun kantaa hakuvaiheeseen saakka. Opinto-ohjaajan tehtävänä on kuvata ja kertoa tämän hetkisestä koulutusjärjestelmästä ja vaihtoehtoista. Tehtävänä on jakaa tietoa sekä nuorelle itsen ja vanhemmille. Opinto-ohjaaja voi olla myös henkilö nuoren ja vanhempien "välissä" sanoittamassa nuoren ääntä tai toisinpäin sekä antamassa välineitä vanhemmille nuoren tukemiseen.

5. Tulevaisuuden suunnan kirkastaminen - realististen vaihtoehtojen puntarointi

Oppilasta tulee tarvittaessa auttaa opintojen suunnittelussa ja niistä suoriutumisessa. Opiskeluvalmiuksien tukemisella voidaan antaa lisävalmiuksia selviytyä opinnoista ja saada peruskoulu päätökseen onnistuneesti. Opinnoissa selviytymistä voidaan tukea myös yksilöllisin opetus- ja opiskelujärjestelyin. Edistyminen opinnoissa vahvistaa nuoren uskoa selviytyä hänelle annetuista tehtävistä ja kyvystä suunnitella itselleen ja omaan toimintakykyynsä sopivaa tulevaisuutta yhdessä kotiväen kanssa. Oppilas ja huoltajat tarvitsevat ajankohtaista tietoa todellisista vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista.

Tulevaisuuden suunnan kirkastamiseksi oppilas tarvitsee riittävästi mahdollisuuksia pohtia vaihtoehtoja ja tutustua niihin konkreettisesti toisella asteella. Oppilaitosvierailujen ja koulutuskokeilujen kautta nuori saa tietoa opiskeltavasta alasta, opiskelusta ja sen soveltuvuudesta hänelle. Tietoisuus kasvaa kokemuksen, tekemisen ja näkemisen kautta ja antaa varmuutta valintojen tekemiseen. Samalla se tekee näkyväksi nuoren omat vahvuudet ja toimintatavat uudessa opiskeluympäristössä. Ohjauksessa voidaan vahvistaa nuoren itsetuntemusta, tietoisuutta omista vahvuuksistaan ja asioista, joita tarvitsee vielä harjoitella, jotta opiskelu on sujuvaa toisellakin asteella. Nuori voi tarvita tukea tutustumisiin muista nuorista tai aikuisista.

Toiminnalliset vertaisryhmät osana ohjausta tarjoavat nuorille mahdollisuuksia peilata omaa tilannettaan vertaisten tilanteisiin, harjoitella sosiaalisia taitoja sekä tutustua turvallisesti uusiin ihmisiin ja asioihin. Vertaissuhteissa omaksutaan tietoja, taitoja, asenteita ja koetaan asioita, jotka edistävät nuorten sosiaalista sopeutumista ja hyvinvointia.

6. Jatko-opintosuunnitelma

Siirtymäsuunnittelu (transition planning) on ammatillisen polun konkretisointia ja konkreettisten valintojen tekemistä eri vaihtoehtojen välillä. Keskeistä siirtymän suunnittelussa on erityisopetuksen ja opinto-ohjauksen tiivis yhteistyö, jotta valinnat tehdään oppilaalle sopivien vaihtoehtojen välillä. Siirtymäsuunnitelmaan on hyvä kirjata oppilaan jatko-opintosuunnitelmat, hakutoivejärjestys sekä terveydelliset tekijät, jotka saattavat olla esteenä opinnoille. Suunnitelmaan voi kirjata myös, miten oppilas on päätenyt valitsemiinsa opiskeluvaihtoehtoihin (kiinnostus, oppilaitosvierailut, TET-jaksot, koulutuskokeilut). Lisäksi voidaan kirjata opiskelua mahdollistavat palvelut ja tukitoimet, joita tarvitaan myös toisen asteen opinnoissa (asumispalvelut, kuljetukset, avustus). Uuteen kouluun tutustumista ja oppilaasta opiskelijaksi siirtymistä tuetaan ohjauksellisin keinoin ja vahvistetaan valmiuksia, joita tarvitaan opiskeluun toisella asteella. Erityisesti tässä vaiheessa on hyvä hyödyntää jo toiselle asteelle siirtyneiden opiskelijoiden kokemuksia.

7. Siirtyminen jatko-opintoihin

Hyvällä yhteistyöllä voidaan tarjota vastaanottavalle oppilaitokselle tietoa oppilaan toimintakyvystä ja tarvittavista tukitoimista sujuvan opiskelutaipaleen alkamiseksi. Näin varmistetaan, että oikeanlainen tuki jatkuu myös toisella asteella. Siirtotietoa voidaan välittää asiakirjojen muodossa, mutta hyvä käytäntö on tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla on vierailla uudessa oppilaitoksessa ja viedä tietoa toimivista ohjaus- ja tukimuodoista. Tutun ohjaajan sanallinen tieto oppilaan tuesta ja hänelle toimivista ohjauskeinoista auttaa opintojen alkuvaiheessa. Luottamuksellinen suhde opiskelijaan tukee myös nuorta itseään opintoihin kiinnittymisessä. Tulevaisuudessa tiedonsiirtoa voisi ajatella tapahtuvaksi esimerkiksi Koski-palvelun kautta tai etäyhteyksiä hyödyntäen.